

Odvolání a přeložení faráře – kanonická řízení

Jiří Kašný

Jedním z důležitých předpokladů úspěšné pastorace ve farnostech je volba vhodných farářů pro jednotlivé farnosti. Někdy se přeložení faráře na jiné místo a ustanovení nového faráře do farnosti může stát klíčovým krokem pro uklidnění situace a rozvíjení další pastorace ve farnosti. Téma pastoračních požadavků na faráře již bylo rozsáhle zpracováno jinde.¹ Tato studie se věnuje dvěma kanonickým řízením, které současný kodex nabízí pro situace, kdy je třeba právě z pastoračních důvodů přemístit faráře. Jde o specifická řízení a každé z nich je určeno pro jinou situaci. Řízení o odvolání faráře z úřadu je třeba použít v situaci, kdy se služba faráře ve farnosti stala z nějakého důvodu, i bez jeho zavinění, neúčinnou nebo dokonce škodlivou. Na rozdíl od této situace řízení k přeložení faráře je nutné použít v situaci, kdy farář dělá svou pastorační práci dobře, ale jeho schopnosti je třeba jinde. Tato řízení umožňují diecéznímu biskupovi, aby vhodným rozmístěním farářů dbal o pastoraci ve farnostech. Zároveň kánony těchto řízení garantují práva faráře v úřadu a mají faráři zaručit, že se ze svého místa smí podílet na rozhodovacím procesu o rozmísťování farářů v diecézi. Obě správní řízení strukturují celý proces rozhodování tak, aby se jak diecézní biskup, tak také farář mohli odpovědně a informovaně podílet na rozhodnutích, která jsou důležitým předpokladem k dobré a efektivní farní pastoraci. Tato studie popíše jednotlivé procesní kroky během odvolání faráře z úřadu nebo jeho přeložení, jak je vyžadují normy kanonického práva. Přitom si bude zvlášť všimnout, nakolik kánony zaručují prostor k podílení se na této odpovědnosti jak ze strany diecézního biskupa, tak ze strany faráře.

1. ODVOLÁNÍ Z ÚŘADU A PŘELOŽENÍ

Kanonické právo stanoví několik legitimních způsobů, kterými je možné pozbýt církevní úřad.² Některé z těchto způsobů je třeba povinně uplatnit v situacích podle ustanovení zákona, jiné jsou k dispozici pro případ, že se nositel úřadu rozhodne opustit úřad, ještě jiné jsou k dispozici, jestliže autorita, která úřad obsazuje, dospěje k závěru, že je třeba obsazení úřadu změnit. Podle ustanovení zákona se úřad pozbývá v případě uplynutí doby, na kterou byl dotýčný do úřadu ustanoven nebo dovršením věku, které právo stanoví jako věk k odstoupení z úřadu.³ Odstoupení z úřadu je zákonná cesta, pro kterou se může nositel úřadu rozhodnout, aby

¹ Např. Aleš OPATRNÝ, *Pastorace v postmoderní společnosti*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 79–94.

² „Církevní úřad je jakákoliv služba trvale ustavená božím nebo církevním zřízením k dosažení duchovního účelu.“ Kánon (= k.) 145.1. Všechny kánony citované v této studii jsou z *Kodexu kanonického práva* z roku 1983, pokud není uvedeno jinak.

³ Srov. k. 186, 538.3, 401 a 332.2.

spravedlivým způsobem opustil úřad.⁴ Jestliže autorita dospěje k závěru, že je třeba obsazení úřadu změnit, smí použít podle okolností některý z následujících způsobů. Pokud nositel úřadu vykonává svoje poslání dobře, ale jeho práce je třeba jinde, může být podle práva přeložen.⁵ Pokud svou práci třeba i bez vlastního zavinění nevykonává dostatečně dobře, může být podle práva odvolán z úřadu.⁶ Pokud se nositel úřadu dopustí porušení zákona, může být zbaven úřadu kanonickým trestem.⁷

Nový kodex kanonického práva obsahuje dvě specifická řízení, prostřednictvím kterých může farář pozbyt svůj úřad. Jsou to odvolání faráře z úřadu a přeložení faráře do jiného úřadu.⁸ Tato dvě řízení jsou k dispozici pro případ, že diecézní biskup, který obsazuje jednotlivé úřady v diecézi, dospěje k závěru, že je třeba faráře odvolat nebo přeložit. Kompetenci k odvolání faráře z úřadu nebo k jeho přeložení má právě jen diecézní biskup.⁹ Prostřednictvím těchto řízení může být odvolán nebo přeložen každý farář, kromě faráře, který je členem institutu zasvěceného života nebo je včleněný do společnosti apoštolského života.¹⁰ Diecézní biskup je povinen tato řízení respektovat, pokud chce odvolat nebo přeložit faráře, který byl jmenován do úřadu na dobu neurčitou nebo byl jmenován na dobu určitou, ale jeho čas ještě nevypršel.

Řízení o odvolání nebo přeložení faráře souvisí s principem stability faráře v úřadu a s pastoračními potřebami jednotlivých farností v rámci diecéze.¹¹ Princip stability zaručuje, že farář nemůže být zbaven úřadu nebo přeložen na jiné místo proti své vůli bez vážného důvodu a bez toho, že by byly zachovány všechny formality, které vyžaduje právo. Od dob středověku byla stabilita považována za jedno z práv, které faráři náleží od chvíle, kdy byl právoplatně ustanoven

⁴ Srov. k. 187–189: art. 1 „De renuntiatione“ – zde používáme český překlad „odstoupení“. Srov. také k. 332.2.

⁵ Srov. k. 190–191: art. 2 „De translatione“ – zde český překlad „přeložení“.

⁶ Srov. k. 192–195: art. 3 „De amotione“ – zde český překlad „odvolání“.

⁷ Srov. k. 196: art. 4 „De privatione“ – zde český překlad „zbavení“.

⁸ Srov. komentátory současného kodexu: Luigi CHIAPPETTA, *Il codice di diritto canonico: Commento giuridico-pastorale*, sv. 2, Neapol: Edizioni Dehoniane, 1988, s. 792–802; Eduardo LABANDEIRA, aktualizoval Jorge MIRAS, „The Procedure for the Removal or the Transfer of Parish Priests,“ in *Code of Canon Law Annotated*, ed. Ernest Caparros, Michel Thériault a Jean Thorn, Montréal: Wilson and Lafleur Limitée, 1993, s. 1075–1081; Klaus LÜDICKE, „Prozeßrecht: Absetzung und Versetzung von Pfarrern,“ in *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici, unter besonderer Berücksichtigung der Rechtslage in Deutschland, Oesterreich und der Schweiz*, ed. Klaus Lüdicke, Essen: Ludgerus Verlag, 1992, s. 1740–1752; Angel MARZOA, „Del modo de proceder en la traslación de los párrocos,“ in *Comentario Exegético al Código de Derecho Canónico*, ed. Angel Marzoa, Jorge Miras a Rafael Rodríguez Ocaña, sv. 4/2, Pamplona: Universidad de Navarra, 1997, s. 2197–2213; Thomas PAPROCKI, „The Procedure in the Removal or Transfer of Pastors,“ in *New Commentary on the Code of Canon Law*, ed. John Beal, James Coriden a Thomas Green, New York: Paulist Press, 2000, s. 1837–1850.

⁹ Srov. k. 524, 1740 a 1748.

¹⁰ Srov. k. 538.2 a 682.2.

¹¹ N. B. Dvě zmíněná řízení se týkají pouze přemísťování diecézních farářů v rámci jedné diecéze. Eventuální přemístění faráře z jedné diecéze do jiné se řídí jinými kánony a principy (k. 265–272). Srov. Michael MULLANEY, *Incardination and the Universal Dimension of the Priestly Ministry: A Comparison Between CIC 17 and CIC 83*, Řím: Editrice Pontificia Università Gregoriana, 2002.

do úřadu.¹² Tridentský koncil toto právo potvrdil.¹³ Od doby tridentského koncilu se však právo na stabilitu postupně uvolňovalo ve prospěch práva biskupa odvolávat a přemísťovat faráře z pastoračních důvodů.¹⁴ Podle II. vatikánského koncilu mají faráři právo na stabilitu v úřadě, avšak toto právo má být vyvažováno měnícími se pastoračními potřebami ve farnosti a v diecézi.¹⁵ Nový kodex stanoví, že „farář se ustanovuje na dobu neurčitou, protože jeho úřad vyžaduje trvalost.“¹⁶ Stabilita faráře však není podle současného kodexu absolutním principem. Kodex umožňuje, aby v jednotlivých diecézích na základě rozhodnutí biskupské konference diecézní biskup směl ustanovovat faráře na dobu určitou.¹⁷ Nový kodex dále nabízí kanonická řízení, která umožňují diecéznímu biskupovi, aby odvolal faráře z úřadu nebo ho přemístil na jiné místo v případě, že to vyžadují pastorační důvody.¹⁸

Jedním z cílů těchto dvou řízení je vyvažovat princip stability faráře v úřadu s pastoračními potřebami farností a diecéze.¹⁹ Dalším cílem je zabránit lehkovážnému překládání a zaručit faráři možnost vyjádřit se k zamýšlenému přeložení. Odvolání nebo přeložení faráře totiž může nejenom nerespektovat právo na stabilitu, ale může také poškodit dobré jméno dotyčného faráře. Neodůvodněné odvolání s sebou může nést řadu nevyslovených podezření ohledně nedostatečné kompetence nebo ztráty důvěry, a proto tato řízení také chrání dobré jméno faráře.²⁰

Tato dvě správní řízení jsou si podobná a zároveň se od sebe liší. Obě jsou spíše pastoračního nebo disciplinárního rázu a ani jedno nemá charakter trestu.²¹ Naopak,

¹² Francisco WERNZ, *Ius Decretalium*, sv. 2, Prati: Libreria Giachetti, 1915, s. 688–690. Klaus MÖRS DORF, „Decree on the Bishops' Pastoral Office in the Church,“ in *Commentary on the Documents of Vatican II*, sv. 2, New York: Herder and Herder, 1968, s. 262.

¹³ Tridentský koncil, *Sessio xxiv, de reformatione*, kánon 13: „Ut distincto populo in certas propriasque parochias unicuique suum perpetuum peculiaremque parochum assignet, qui eas cognoscere valeat, et a quo solo licite sacramenta suscipiat.“ In *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Roma: Herder, 1962, s. 774.

¹⁴ Sacra Congregatio Consistorialis, decretum *Maxima cura*, 20. srpna 1910: *Acta Apostolicae Sedis* (= AAS), roč. 2, 1910, s. 636–648. Toto rozhodnutí sice nezměnilo postavení faráře ve farnosti, sledovalo však dvojí cíl: Mělo na jednu stranu umožnit diecéznímu biskupovi snadněji překládat faráře z pastoračních důvodů a na druhou stranu mělo chránit faráře proti svévolnému přemísťování. Srov. John COADY, *The Appointment of Pastors*, Washington, D. C.: Catholic University of America, 1929, s. 84–98.

¹⁵ Dekret o pastorační službě biskupů v církvi *Christus Dominus*, § 31, 28. října 1965: AAS, roč. 58, 1966, s. 689–690. Toto bylo uzákoněno rozhodnutím papeže Pavla VI. motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, § 20.1–3, 15. srpna 1966: AAS, roč. 58, 1966, s. 768–769.

¹⁶ K. 522.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Coetus studiorum „De Processibus,“ *Communicationes*, roč. 6, 1974, s. 42–43: „...attese le gravi responsabilità connesse con l'ufficio del parroco che sembra esigere una maggiore stabilità degli altri uffici. Difatti, caduto il principio dell' inamovibilità, la maggiore stabilità si può raggiungere solo attraverso garanzie processuali.“

¹⁹ James PARIZEK, „Pastors on the Go: The Pastor's Rights in the Removal Process,“ *CSLA Proceedings*, roč. 48, 1986, s. 127.

²⁰ John BEAL, *Confining and Structuring the Exercise of Administrative Discretion in the Particular Church*, Washington, D. C.: Catholic University of America, 1984, s. 536.

²¹ Rosalio José CASTILLO LARA, „La difesa dei diritti nell' ordinamento canonico,“ in *Il Diritto alla Difesa nell' Ordinamento Canonico*, Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1988, s. xiii: „La procedura per la rimozione o per il trasferimento dei parroci non ha di per sé carattere penale.“ Ani odvolání faráře, který by hrubě zanedbával a porušoval své povinnosti i po napomenutí, přísně vzato nemá trestní charakter, protože takové odvolání nepředpokládá spáchání trestného činu (k. 1741.4 a 196). Srov. CHIAPPETTA, sv. 2, s. 792. Tato řízení není možno použít k uvalení pořádkového trestu, kterým může být např.

liší se od sebe důvody, pro které může být jedno nebo druhé řízení zahájeno. Řízení o odvolání faráře z úřadu je určeno pro situace, kdy se farářova pastorační služba stala z nějakého důvodu neúčinnou nebo dokonce škodlivou.²² Řízení k přeložení faráře zase předpokládá, že farář vykonává svou službu ve farnosti dobře, ale že jeho síly a schopnosti jsou potřebné na jiném místě.²³ Kvůli rozdílným východiskům se bude tato studie věnovat každému řízení zvlášť.

2. ŘÍZENÍ O ODVOLÁNÍ FARÁŘE Z ÚŘADU

Farář může být odvolán z úřadu z jakéhokoli důvodu, který by činil jeho službu pastoračně neúčinnou nebo dokonce škodlivou, i kdyby sám farář na tom neměl vinu.²⁴ Kánon 1741 vyjmenovává pět důvodů, pro které může být farář odvolán z úřadu. Jsou mezi nimi důvody, které souvisí bezprostředně se situací faráře: farářovo jednání přináší farnosti škodu nebo zmatek, kvůli nezkušenosti nebo nemoci farář nemůže plnit svou službu, farář zanedbává své povinnosti nebo špatně spravuje majetek. Je uveden také důvod, který se vztahuje k věřícím: ztráta dobré pověsti faráře u řádných a vážených farníků, kterou by nebylo možné v dohledné době rozptýlit vysvětlením situace. Tento seznam není kompletním výčtem důvodů k odvolání, jsou to spíše příklady, které naznačují stupeň závažnosti, pro které je možné faráře z úřadu odvolat. Seznam také naznačuje, že řízení o odvolání faráře z úřadu má otevřít diecéznímu biskupovi cestu k pokud možno nejlepšímu obsazení dané farnosti a tím přispět k přiměřené pastorační péči o věřící.²⁵

Dříve než se diecézní biskup rozhodne, že je třeba faráře z úřadu odvolat, musí vyšetřit situaci a ujistit se, že jsou dostatečné důvody k jeho odvolání. Poté musí biskup projednat celou záležitost se dvěma faráři ze sboru k tomu natrvalo jmenovaného kněžskou radou na návrh biskupa. Jestliže po této konzultaci biskup zůstane přesvědčen, že je třeba faráře odvolat, musí faráři vysvětlit příčiny a zdůvodnění svého rozhodnutí a má se pokusit ho přesvědčit, aby se vzdal úřadu. Kodex zavazuje biskupa, aby sdělil faráři důvody k odvolání, do té míry, že nesdělení důvodů by mělo za následek neplatné administrativní rozhodnutí.²⁶

Kodex uvažuje o třech možných postojích faráře k biskupovu návrhu na odvolání: přijetí návrhu a odstoupení, mlčení nebo odmítnutí návrhu. Jestliže farář přijme biskupův návrh a odstoupí z úřadu, biskup přijme jeho resignaci a tím farář pozbývá

i zbavení úřadu (k. 1336.1.4). Takový trest se smí legitimně uložit pouze prostřednictvím soudního nebo mimosoudního trestního řízení (k. 1717–1731).

²² K. 1740 a 1741.

²³ K. 1748.

²⁴ K. 1740. Srov. *Christus Dominus*, § 31, 690 a James PARIZEK, „Ecclesiastical Office,” in *Clergy Procedural Handbook*, ed. Randolph Calvo and Nevin Klinger, Washington, D. C.: Canon Law Society of America, 1992, s. 119.

²⁵ Augustine MENDONÇA, „The Effect of the Recourse Against the Decree of Removal of a Parish Priest,” *Studia Canonica*, roč. 25, 1991, s. 153. John McAREAVEY, „The Removal and Transfer of Parish Priests (cc. 1740–1752),” *Irish Theological Quarterly*, roč. 56, 1990, s. 232.

²⁶ K. 1742.1.

svůj úřad.²⁷ Jestliže farář nereaguje na biskupovu výzvu, po uplynutí patnácti dnů biskup opakuje svoji výzvu a ještě jednou dá faráři příležitost, aby se vyjádřil.²⁸ Pokud farář neodpoví ani na druhou výzvu, biskup vydá rozhodnutí o zbavení úřadu. Při druhé výzvě však už biskup není povinen opakovat důvody k odvolání.²⁹ Jestliže farář nesouhlasí se svým odvoláním, biskup ho musí pozvat, aby se nejdříve seznámil s důvody k odvolání a potom předložil své námitky proti odvolání, a to písemnou formou.³⁰ Když se biskup takto seznámí s postojem faráře, znovu projedná celou záležitost se dvěma faráři z kněžské rady a nakonec rozhodne, zda faráře z úřadu odvolá, či nikoli, a v případě, že se rozhodne pro odvolání, vydá o tom dekret.³¹

Dekret o odvolání faráře z úřadu musí obsahovat alespoň souhrn důvodů, které vedly biskupa k tomuto rozhodnutí a dekret musí být faráři předán zákonitou formou.³² Pokud má farář námitky proti odvolání, musí se nejdříve ještě jednou obrátit na svého diecézního biskupa a požádat ho o přehodnocení dekretu o odvolání. Pokud biskup odmítne změnit svoje rozhodnutí, farář smí podle kodexu podat odvolání proti tomuto administrativnímu rozhodnutí ke kompetentní kongregaci Římské kurie.³³ Prostřednictvím tohoto administrativního odvolání smí farář žádat nejenom o změnu rozhodnutí o zbavení úřadu, ale i o náhradu škod, které mu eventuálně mohly vzniknout kvůli nespravedlivému odvolání z úřadu.³⁴

Úvodní etapa řízení o odvolání faráře z úřadu má spíše smířlivý, dialogický charakter. Během této etapy se má diecézní biskup obrátit na faráře se svým záměrem a vysvětlit mu k tomu své důvody. Faráři je tak dána možnost, aby se informovaně zapojil do tohoto řízení, které směřuje k rozhodnutí, jež je zpravidla závažné nejen pro farnost, ale i pro něho osobně. Jestliže farář nepřijme biskupův záměr, aby se vzdal úřadu, od tohoto momentu řízení dostává charakter *in contradictorio*.³⁵ Následující etapy tohoto řízení obsahují kroky, které jsou analogické krokům v soudním řízení sporném, například nahlédnutí do spisu, předložení námitek a důkazů, rozhodnutí a možnost odvolání proti rozhodnutí. Řízení o zbavení faráře úřadu formálně nevyžaduje účast obhájce, avšak spravedlnost žádá, aby v případě potřeby měl farář k dispozici advokáta nebo zástupce.

²⁷ K. 1743 a 189.

²⁸ K. 1744.1 a 1742.1.

²⁹ K. 1744.2.

³⁰ K. 1745.1.

³¹ K. 1745.2 a 3.

³² K. 51 a 54.

³³ Srov. k. 1739 a 128. V latinské církvi se farář odvolává ke Kongregaci pro klérus. Pokud působí na misijním území, odvolává se ke Kongregaci pro evangelizaci národů. K odvolání proti správnímu rozhodnutí srov. Jiří KAŠNÝ, *The Right of Defense in Administrative Procedures*, Washington, D. C.: Catholic University of America, 1998, s. 169–186.

³⁴ Srov. MENDONÇA, „The Effect of the Recourse Against the Decree of Removal of a Parish Priest,” s. 148–153.

³⁵ Srov. LABANDEIRA, „The Manner of Procedure in Administrative Recourse,” s. 1078.

DŮVODY K ODVOLÁNÍ Z ÚŘADU

Kánon 1742 zavazuje diecézního biskupa, který zamýšlí odvolat faráře z úřadu, aby mu zároveň s tímto záměrem sdělil i své důvody. Z procesního hlediska hraje tento krok v administrativním řízení podobnou roli jako soudní předvolání a sdělení obsahu soudního spisu na začátku řádného soudního řízení sporného.³⁶ Tento krok – informace o záměru odvolat faráře a důvody k tomuto odvolání – umožní faráři, aby mohl na tento záměr informovaně zareagovat. Je nezbytné, aby měl možnost se dovědět skutečné a konkrétní příčiny a nikoli jen všeobecné a neurčité důvody.³⁷ Jestliže totiž farář porozumí biskupovým důvodům, může rozumně zvážit, zda má odstoupit z úřadu. Pokud bude faráři nabídnuta možnost pochopit, proč biskup dospěl k závěru, že se jeho pastorační služba ve farnosti stala neužitečnou nebo dokonce škodlivou, bude také schopen věcně formulovat svůj postoj a vyjádřit se k biskupovu návrhu. Důležitost sdělení důvodů k odvolání je ještě potvrzena ustanovením, že tento krok je vyžadován pod sankcí neplatnosti rozhodnutí o odvolání z úřadu.³⁸

3. NAHLÉDNUTÍ DO SPISU A PŘEDLOŽENÍ DŮKAZŮ

Jestliže farář nesouhlasí s odvoláním z úřadu musí ho diecézní biskup pozvat, aby nahlédl do spisu a předložil své námítky v písemné podobě.³⁹ Příležitost k nahlédnutí do spisu a seznámení se s důvody, které vedou biskupa k odvolání faráře, je krok analogický zveřejnění obsahu soudního spisu během sporného řízení.⁴⁰ Tento požadavek je novinkou v současném kodexu vzhledem ke starému kodexu. I když kodex nestanoví, jak má vypadat předběžné šetření v řízení o odvolání faráře, přesto se dá předpokládat, že předběžné šetření přinese dostatek materiálů, ze kterých by farář mohl porozumět, proč ho biskup zamýšlí odvolat.⁴¹ Poté, co se farář seznámí s materiály, musí mít možnost uvést důvody a důkazy, kterými by podpořil svůj odmítavý postoj.⁴²

Z pastoračních důvodů může biskup spěchat s vyřešením situace v dané farnosti, přesto by měl dát faráři dostatek času k seznámení se s materiály a k přednesení důkazů proti zamýšlenému odvolání. Bohužel kodex nezaručuje faráři čas nezbytný

³⁶ Srov. k. 1507 a 1508.

³⁷ Giuseppe LOBINA, „De processibus administrativae indolis in dimissione religiosorum et in amotione parochorum,“ *Periodica*, roč. 67, 1978, s. 679: „Haec simili causa si obiciatur, praecise indicanda est, non verbis generalioribus, ex quo impossibilis evaderet amovendi parochi defensio.“

³⁸ K. 1742.1. PARIZEK, „Pastors on the Go: The Pastor's Rights in the Removal Process,“ s. 133: „From this we conclude that the pastor has the right to be informed truthfully, a basic human right.“ Zdůraznění je podle originálu. LOBINA, „Procedura per la remozione dei parroci,“ s. 154: „La manifestazione delle cause e delle prove su cui queste si fondano, richiesta ad validitatem, costituisce una garanzia [del diritto di difesa] non trascurabile.“

³⁹ K. 1745.1. CHIAPPETTA, sv. 2, s. 798: „La facoltà di prendere visione [degli atti] e un diritto intangibile del parroco.“ Zdůraznění je podle originálu.

⁴⁰ Srov. k. 1598.

⁴¹ BEAL, *Confining and Structuring the Exercise of Administrative Discretion in the Particular Church*, s. 534.

⁴² K. 1745.1.

k prostudování materiálů, ani mu nezaručuje čas k předvedení svědků, kteří by mohli uvést důkazy v projednávané věci. Farář se sice může vzdát možnosti, aby přednesl biskupovi svoje námitky, zároveň však právo na předložení námitek vyžaduje přiměřený časový prostor k jeho naplnění, jinak by se toto právo mohlo stát pouhou ideou.

Kánony rovněž faráři nezaručují možnost seznámit se důkladně s důvody, které vedou biskupa k jeho rozhodnutí a na základě důkladného seznámení se na ně informovaně odpovědět. Řízení například nezaručuje faráři možnost konfrontovat ty, kteří přinesli biskupovi důvody pro farářovo odvolání, farář ani nemá právo dovědět se jejich jména. V případě, že důvodem ke zbavení úřadu je ztráta dobré pověsti nebo odpor vůči faráři u některých farníků, zdá se velmi potřebné a spravedlivé, aby farář měl možnost seznámit se s těmito farníky, aby se mohl vyjádřit ke konkrétním důvodům předneseným konkrétními lidmi, a ne k pravděpodobně neurčitým obviněním neznámých osob. Možnost konfrontace faráře a farníků, kteří svědčí pro zbavení faráře úřadu, by zároveň umožnila diecéznímu biskupovi, aby se seznámil s farářovým pohledem na ony „řádne a vážené farníky“.⁴³

4. DVA FARÁŘI-KONZULTOŘI

Během řízení o odvolání faráře kodex ukládá diecéznímu biskupovi, aby ve dvou momentech konzultoval celou záležitost se dvěma faráři ze sboru k tomu natrvalo jmenovaného kněžskou radou na návrh biskupa. První konzultace má svoje místo hned poté, co biskup dojde v rámci předběžného šetření a podle důvodů z kánonu 1741 k přesvědčení, že je třeba faráře z úřadu odvolat. Biskup musí záležitost probrat se dvěma faráři-konzultory ještě dříve, než se svým záměrem seznámí faráře.⁴⁴ Druhá konzultace má svoje místo dříve, než biskup vydá rozhodnutí, hned poté, co se farář seznámí s důvody, které vedou biskupa k jeho rozhodnutí a má možnost se proti nim vyjádřit.⁴⁵ Konzultace se dvěma relativně nezávislými faráři z diecéze dává záruku, že o odvolání faráře bude rozhodnuto až po potřebném zvážení všech dostupných relevantních faktorů, které se celé věci mohou nějak týkat.

Během přípravy kodexu se diskutovalo také o tom, zda farář, který má být odvolán z úřadu, má právo znát jména dvou farářů-konzultorů a v případě osobního zaujetí některého z nich, zda má právo žádat o jeho vyloučení z tohoto řízení.⁴⁶ Tento návrh byl nakonec odmítnut.⁴⁷ To ovšem neznamená, že se farář, o jehož odvolání se jedná, nemůže vyjádřit k účasti dvou farářů-konzultorů v řízení. Naopak se zdá,

⁴³ K. 1741.3.

⁴⁴ K. 1742.1.

⁴⁵ K. 1745.2.

⁴⁶ Srov. k. 1448.

⁴⁷ Coetus studiorum „De processibus administrativis,” *Communicationes*, roč. 11, 1979, s. 290: „Circa examinadores dioecesanos suggererunt quidam ut ... parrocho tribuatur facultas illos recusandi. Consultores censent tales suggestiones esse reiiciendas.” K tomuto rozhodnutí nebylo dáno žádné vysvětlení.

že farář má právo se k jejich účasti vyjádřit a eventuálně žádat výměnu jednoho nebo i obou z nich „*ex ipsa lege naturae*“.⁴⁸

5. ADVOKÁT A ZÁSTUPCE

Advokát nebo zástupce může hrát v řízení o odvolání faráře z úřadu důležitou roli.⁴⁹ Během revize kodexu se o tom diskutovalo, nakonec se ale kánony tohoto řízení o advokátovi nezmiňují a formálně faráři právo na advokáta nezaručují. To však neznamená, že by se farář nesměl na advokáta obrátit a využívat jeho služeb. Některé z důvodů k odvolání z úřadu, které jsou uvedené v kodexu, například duševní nebo tělesná choroba faráře, téměř žádají, aby farář měl asistenci v osobě advokáta nebo zástupce.⁵⁰

6. DŮLEŽITOST PROCEDURÁLNÍCH FORMALIT

Řízení o odvolání faráře z úřadu nemá zvýšit počet sporů v místní církvi mezi diecézním biskupem a faráři a ani nemá zpomalit nebo dokonce paralyzovat výkon moci řídící v církvi. Řádné respektování procesních norem směřuje k respektování práv jednotlivých osob, jichž se rozhodování nějak týká, dále umožňuje transparentní cestu k dosažení potřebných rozhodnutí, a tak uvádí do společenství církve řád a pokoj. Praxe římské kurie podtrhuje důležitost respektování procedurálních formalit, jak to dokládá pokoncilní studie z let 1969 až 1983. James Provost analyzoval odvolání proti správním rozhodnutím, která byla v těch letech poslána z diecézí Spojených států k různým úřadům římské kurie. Během 15 let se jednalo o 36 odvolání, z toho 14 z nich se týkalo odvolání faráře z úřadu. Studie ukazuje, že v každém ze zmíněných odvolání Římské kuriální úřady přísně zkoumaly respektování všech procesních norem a kriticky hodnotily všechny, i formální nedostatky ze strany jednotlivých diecézí.⁵¹

⁴⁸ CHIAPPETTA, sv. 2, s. 795: „A me pare che questo sia un suo diritto [del parrocho] ‚ex ipsa lege naturae‘, che il diritto positivo non puo sopprimere.“

⁴⁹ Srov. Jiří KAŠNÝ, „Advokát v kanonických řízeních,“ *Revue církevního práva*, roč. 18, 2001, s. 38–39.

⁵⁰ Coetus studiorum „De processibus administrativis,“ *Communicationes*, roč. 11, 1979, s. 292: „Nonnulli petierunt ut detur parrocho facultas sibi constituendi advocatum, qui illum assistat in audientia. Consultores sunt contrarii; nihil vetat quod parochus privatim advocatum consulat.“

⁵¹ James PROVOST, „Recent Experiences of Administrative Recourse to the Apostolic See,“ *The Jurist*, roč. 46, 1986, s. 148–149.

7. ŘÍZENÍ K PŘELOŽENÍ FARÁŘE

Řízení k přeložení faráře obsahuje kánony,⁵² které je třeba respektovat v situaci, kdy farář dobře spravuje farnost, která mu byla svěřena, ale podle úsudku diecézního biskupa je třeba farářových schopností v jiném úřadu nebo na jiném místě. Toto řízení má umožnit diecéznímu biskupovi⁵³ efektivnější starost o rozmístění farářů z hlediska pastoračních potřeb místní církve. Toto řízení nepředpokládá, že by farář, který má být přeložen, byl v problematické situaci, a proto ani nestanoví tolik procesních požadavků, jako předcházející řízení o odvolání z úřadu a nechává diecéznímu biskupovi poměrně široký prostor k uvažování a k rozhodování.

Kánony tohoto řízení v sobě nesou dva cíle jako v předcházejícím řízení. Jedním cílem je umožnit diecéznímu biskupovi spravovat diecézi efektivně. Jiným cílem je zaručit faráři možnost vyjádřit se k zamýšlenému přeložení a podílet se tak na dosažení rozhodnutí, které je sice motivováno pastoračně, ale zároveň se týká jeho života.⁵⁴ Jednotlivé normy, které stanoví postupné kroky v tomto řízení, mají na paměti oba zmíněné cíle. Jestliže tedy diecézní biskup usoudí, že pastorační potřeby nebo užitečnost vyžadují, aby farář, který spravuje farnost dobře a bez problémů, byl přeložen na jiné místo nebo byl pověřen jinými úkoly, má mu tento záměr navrhnout písemnou formou. Tento první návrh nemusí obsahovat důvody k přeložení a může se odvolávat na farářovu velkorysost a ochotu ke službě Bohu a lidem.⁵⁵ V případě, že farář s návrhem souhlasí, diecézní biskup napíše dekret o přeložení. Pokud ale farář, který má být přeložen, s tímto návrhem nesouhlasí, je třeba k přeložení vážného důvodu, dále je třeba, aby farář měl možnost vyslovit své důvody proti přeložení a zároveň je nutné respektovat všechny procesní normy při realizování tohoto přeložení z jednoho úřadu do jiného.⁵⁶ Pokud je biskup přesto přesvědčen o nutnosti přeložení, musí ještě probrat důvody pro a proti se dvěma faráři ze sboru k tomu natrvalo jmenovaného kněžskou radou na návrh biskupa a potom se má znovu obrátit se svou žádostí na faráře. Jestliže i po tom všem farář přeložení odmítá, ale biskup je o jeho nutnosti přesvědčen, biskup vydá dekret o přeložení s tím, že po uplynutí stanovené doby bude farnost uvolněná.⁵⁷

⁵² K. 1748–1752.

⁵³ K. 1748 sice říká pouze „biskup“, avšak ze souvislosti k. 522, 524 a 538 je zřejmé, že tuto pravomoc má pouze diecézní biskup.

⁵⁴ Paul HAYWARD, „The Apostolic Signatura and Disputes Involving the Transfer of Parish Priests,“ *Canon Law Society of Great Britain and Ireland Newsletter*, roč. 104, 1995, s. 26: „There is a somewhat delicate balance to be achieved here between the rights of the individual and the undoubted area of discretion which the administrative authorities must be allowed to enjoy if they are to perform their function properly.“

⁵⁵ K. 1748.

⁵⁶ K. 190.2.

⁵⁷ K. 1750 a 1751.

8. DŮVODY K PŘELOŽENÍ A DISKUSE O PŘELOŽENÍ

Kodex zaručuje faráři, že musí být informován písemně o záměru diecézního biskupa, že má být přeložen do jiného úřadu.⁵⁸ Avšak kánony už nestanoví, že by toto písemné oznámení muselo obsahovat také důvody k přeložení. Během přípravy nového kodexu byla diskutována otázka, zda má biskup sdělit faráři spolu s oznámením také důvody, které ho vedou k záměru faráře přeložit. Mezi členy pracovní skupiny *coetus De Processibus* nakonec převládl názor, že biskup by neměl být nucen, aby sdělil faráři důvody k přeložení hned na začátku řízení, i když to samozřejmě smí udělat.⁵⁹ Zdá se však nespravedlivé žádat od faráře souhlas k přeložení do jiného úřadu a nesdělít mu důvody.⁶⁰ Pro faráře tím může být velmi ztíženo přijetí biskupova neodůvodněného návrhu, pokud je podle svých vědomostí přesvědčen, že ho nemůže přijmout. Naopak sdělení důvodů ze strany biskupa už na počátku zamýšleného přeložení by pravděpodobně oběma stranám usnadnilo hledání a rozhodování. Biskup svými důvody může snadněji přesvědčit úspěšného faráře k přijetí svého záměru a ať už bude výsledek řízení jakýkoli, farář může mít už od začátku pocit, že je brán vážně a partnersky a že se smí podílet na spolupovědnosti při rozhodování ve vlastní diecézi, a to je i jeden z cílů tohoto kanonického řízení.⁶¹

Rovněž biskup potřebuje znát farářovy důvody proti přeložení, má-li rozhodovat informovaně a ne spíše autoritářsky. „Jestliže farář nemíní uposlechnout rady a doporučení biskupa, má mu předložit své důvody písemně.“⁶² Na jednu stranu má farář zaručeno právo předložit biskupovi své důvody písemně, na druhou stranu, i když to kodex nezakazuje, farář nemá zaručeno právo osobně se setkat s biskupem a diskutovat s ním pro a proti k zamýšlenému přeložení, ani mu nezaručuje právo dovědět se biskupovy důvody a vyjádřit se k nim a ani mu nezaručuje právo na advokáta. Dá se tedy shrnout, že kánony řízení k přeložení jsou poměrně stručné a řada momentů, které jsou nezbytné k informované účasti faráře na jednotlivých krocích řízení záleží spíše na dobré vůli biskupa.

⁵⁸ K. 1748.

⁵⁹ *Coetus studiorum* „De processibus administrativis,“ *Communicationes*, roč. 11, 1979, s. 295: „Suggestum est ut Episcopus translationem proponat, rationibus tamen ad valide agendum indicatis. Consultores vero censent in hoc stadio proceduræ melius esse si non fiat obligatio Episcopo indicandi rationes.“

⁶⁰ Gerard McKay, „Considerations on the Nature of the Parochial Office and the Process for Transfer of Parish Priest,“ *Canon Law Society of Great Britain and Ireland Newsletter*, roč. 88, 1991, s. 42: „It is to be regretted that the revised Code does not allow access to the acts as of right before the decree of enforced transfer is issued.“ CHIAPPETTA, roč. 2, s. 801: „Come fa il parroco, che non intenda aderire all' invito del Vescovo, presentare le sue ragioni, se non conosce i motivi che hanno determinato il provvedimento del Superiore? Ed è corretto da parte del Vescovo invitare il parroco a una rinunzia, senza indicargli i motivi?“

⁶¹ Srov. KAŠNÝ, *The Right of Defense in Administrative Procedures*, s. 62–65.

⁶² K. 1749.

9. NESPRÁVNÉ POUŽITÍ ŘÍZENÍ K PŘELOŽENÍ FARÁŘE

Jednoduchost a relativně malý počet procesních formalit může snadno vyústit k použití tohoto řízení i v situaci, kdy by bylo odpovídající použít řízení o odvolání faráře z úřadu, které je komplikovanější a delší. Zkušenosti ukazují, že nebezpečí nesprávného použití řízení k přeložení v situaci, kdy se fakticky jedná o odvolání faráře z úřadu, není pouze hypotetické, ale skutečné. Takové nesprávné použití je fakticky zneužitím kanonického práva, i když je velmi obtížné ho identifikovat a ještě obtížněji se mu zabráňuje. Zdá se, že jedině poctivé zvážení všech okolností farářovy služby ve farnosti může vést ke správné volbě jednoho nebo druhého řízení.⁶³

10. KOMENTÁŘ A HODNOCENÍ

Správné řízení o odvolání faráře a řízení k přeložení faráře mají především pastorační cíl: Mají umožnit diecéznímu biskupovi, aby mohl efektivně rozmísťovat faráře do jednotlivých farností. Obě řízení strukturují celý proces rozhodování tak, aby se jak diecézní biskup, tak také farář mohli odpovědně a informovaně podílet na rozhodnutí o odvolání nebo přeložení. V tomto smyslu kánony těchto řízení alespoň do jisté míry garantují práva faráře, aby s ním nebylo jednáno jako s pastoračním nástrojem, třebaže velmi užitečným, ale jako s osobou, která se ze svého místa smí podílet na rozhodovacím procesu, který se ve svých důsledcích dotkne jak farníků, tak také faráře.⁶⁴

Řízení o odvolání faráře garantuje faráři řadu možností podílet se na procesu rozhodování o odvolání. Zavazuje diecézního biskupa, aby farář nejedříve oznámil svůj záměr a vysvětlil mu zároveň své důvody. V případě, že farář nepřijme biskupův návrh na odvolání, má právo se seznámit s materiály, které byly shromážděny v procesu přípravy odvolání a má také právo předložit argumenty proti těmto materiálům. Zároveň však řízení vykazuje i určitá bílá místa. Kánony nezaručují faráři možnost konfrontovat svědky, kteří svědčili ve prospěch jeho odvolání. Faráři také není zaručen potřebný čas ke shromáždění vlastních argumentů a svědků. Farář také nemá zaručeno právo znát jména dvou farářů-konzultorů a v případě předsudků žádat o jejich výměnu. Farář rovněž nemá zaručeno právo na advokáta. Takto se zdá, že odvolání faráře ne zcela, ale přece jen v řadě momentů spočívá spíše na dobré vůli obou stran, než aby jednotlivé normy řízení formálně zaručovaly faráři účast na procesu rozhodování o odvolání.

Řízení k přeložení faráře zaručuje faráři, že návrh k přeložení musí dostat v písemné formě. Pokud nemíní přijmout tento záměr, smí předložit biskupovi své

⁶³ Jedna taková situace je analyzována na případě současného přeložení tří farářů v diecézi Galloway ve Skotsku: Maurice TAYLOR, „A Statement by Bishop Taylor Regarding the Transfer of Three Priests to Other Parishes,” *Canon Law Society of Great Britain and Ireland Newsletter*, roč. 104, 1995, s. 22.

⁶⁴ Velmi přesvědčivé argumenty ve prospěch souvislosti mezi respektováním lidské a křesťanské důstojnosti a právem spolupodílet se na rozhodování přináší Karol WOJTYŁA, „Participation or Alienation?” in *Person and Community: Selected Essays*, New York: Peter Lang, 1993, s. 202–206. Původně polsky „Uczestnictwo czy alienacja,” *Summarius*, roč. 27, 1978, s. 24–28.

důvody. Na druhou stranu však řízení nezaručuje faráři možnost dovědět se důvody, které vedou biskupa k jeho přeložení. Kánony také nezaručují možnost diskuse o důvodech pro a proti mezi diecézním biskupem a farářem, ani nezaručují faráři možnost odborné porady ze strany církevního právníka. Krátkost tohoto řízení přenechává příliš mnoho momentů v rozhodování o přeložení spíše na dobré vůli autority a nezaručuje faráři možnost podílet se informovaně a odpovědně na jednom z důležitých momentů úspěšné pastorace ve farnostech, jakým je volba vhodných farářů pro jednotlivé farnosti.

Canonical Procedures in Removal and Transfer of Pastors

Key words: Pastor; Ecclesiastical Office; Administrative Canonical Procedures; Right of Defense

Abstract: Removal and transfer of pastors are two procedures by which the office of pastor can be lost. These procedures are inseparable from the principle of stability of pastors. Thus, the procedures are designed to enable the bishop to remove or transfer pastors when the good of souls suggest it. At the same time, the procedures seek to eliminate any episcopal arbitrariness and to give the pastor the possibility of participating in the decision making process. The study analyses and evaluates the adequate opportunities for defense of the pastor.